

Alaltăieri am descoperit o posibilitate alarmantă. Nu, mai rău; un fapt alarmant.

Am o veche prietenă, specialist radiolog, care îmi trimite de ani de zile tăieturi din *British Medical Journal*. Știe că interesul meu tinde spre macabru și extrem. În memorie – acel loc în care degradarea și înfrumusețarea se suprapun – am arhivat cazuri de pacienți care au explodat când un bisturiu încălzit le-a declanșat emisiile de gaze ale corpului și altele din primele zile ale scanării prin RMN, în care suturările metalice interne pătrundeau ca șrapnelul în carnea moale. Aceste povești sunt însoțite uneori de fotografii: de exemplu, ale unui bărbat care își lăsase unghiile de la picioare să crească atât de mult – câțiva metri, din câte-mi amintesc –, încât ani de zile fusese incapabil să meargă. Pe urmă vine sarcina de zi cu zi a celor din domeniul medical de-a extrage obiecte neașteptate care au fost înghițite – cum ar fi pungile cu cuie – sau vârate cu forța în rect. (Pe vremuri, autoimplanturile anale cele mai răspândite erau busturi în miniatură ale lui Napoleon – un obicei care fără îndoială că a adăugat patriotism plăcerii.) Iar cazul de care-mi aduc aminte în mod special este cel al unui bărbat căruia i se montase un tub de traheostomie. Când bărbatul s-a dus la control, medicii au fost intrigați de petele gălbui din jurul orificiului în care fusese montat tubul. S-a dovedit că pacientul era un fumător înrăit, care, incapabil să mai fumeze pe gură, a descoperit că, dacă își scotea tubul, țigara încăpea perfect în orificiu; trebuia doar s-o aprindă și să-și dilate plămâni. Bărbații (multe dintre aceste activități bizare erau efectuate de bărbați) pot fi extrem de ingenioși, chiar dacă – sau îndeosebi când – asta le sabotează propriile interese.

Cele mai recente tăieturi trimise de Dr. Jacky aveau, cât se poate de oportun, un titlu literar: „Proust și madlena: împreună în talamus“. Firește, am citit mai departe. „Madlena, după cum vă amintiți, n-a fost iubirea vieții lui Proust, ci un fursec care, înmuiat în ceai, crea o așa-numită *involuntary autobiographical memory* (IAM)¹“ Sursa raportului era publicația *Neurology Clinical Practice*, iar subiectul lui, un bărbat de patruzeci și cinci de ani care suferise un accident hemoragic posterotalamic stâng. Consecințele au fost mult mai extreme și mai specifice decât impulsul blând pe care l-au primit Proust (și naratorul lui fictional) din partea unei madlene – care nu e tocmai un „fursec“, ci o prăjiturică moale, având forma canelată a unei scoici de pelerin. Pacientul a dezvăluit că „dacă gusta dintr-o plăcintă cu mere i se declanșau amintiri ale tuturor plăcintelor pe care le gustase vreodată; ele apăreau într-o cronologie corectă și îi năvăleau în minte aidoma unei cascade.“

Cum am spus, prima mea reacție a fost de alarmă: imaginați-vă asemenea asalturi în mare viteză ale amintirilor uitate, o avalanșă istorică prăvălindu-se cu zgomot asupra felului în care percepi prezentul, distrugând însăși imaginea pe care o ai despre tine. Și, așa cum a subliniat un prieten, ce se întâmpla dacă experiența declanșării nu venea în sprijinul vieții, așa cum o făcea mâncatul unei plăcinte cu mere? Ce se întâmpla, a spus el, dacă te bășeai, oricât de discret, și pe urmă aveai parte, în ordine cronologică, de toate bășinile pe care le trăsesese vreodată? Și așa mai departe – puteți veni cu exemple proprii fără dificultate. Imaginați-vă gândul – sau priveliștea – epuizant(ă) a câtorva mii de sendvișuri cu costiță străbătându-vă fulgerător conștiința (și oare aveau să fie repuse în scenă și calitatea lor, și diferența dintre ele, plus reacțiile voastre la adresa lor?).

Acum am în jur de șaptezeci și cinci de ani și, la fel ca majoritatea oamenilor în vârstă, sunt uneori plictisit de mine însumi – prin asta mă refer la amintirea repetată a gândurilor, a faptelor și mai cu seamă a părerilor. (Iar cei care nu se plictisesc niciodată de ei înșiși, care continuă să se amuze public de propriile lor vieți și de întâmplările lor repetate, sunt de regulă cei mai plicticoși oameni de pe planetă. În general, tot bărbați.) Însă plictiseala frenetică și asediatoare a IAM-urilor de mare

¹ Amintire autobiografică involuntară (n. tr.).

viteză este, cel puțin deocamdată, inimaginabilă. Nu v-ar face să vreți să vă puneți capăt zilelor?

A doua mea reacție a fost mai cumpătată și mai scriitoricească. IAM-urile ar fi cu siguranță de folos pentru autobiografii. Îți închipui că ți-ai amintit de un lucru „uite-așa“ și, cu cât ți l-ai amintit și l-ai repovestit mai des, cu atât mai mult te-ai convins de adevărul lui. Dar dacă ai fi tras deoparte și corectat de... propriul tău creier? Dacă el ți-ar putea așterne în față toate repovestirile și ți-ar demonstra cât de treptat – și totuși de sistematic – te-ai îndepărtat de prima relatare? N-ar fi straniu și deconcertant? Dar și util: nu prea poți să treci peste propriul tău talamus, corect?

Și dacă creierul tău n-ar conține doar o enumerare cronologică a tuturor plăcintelor pe care le-ai mâncat, ci și una a acțiunilor și a inacțiunilor tale morale? Toate dățile în care ai spus „Te iubesc“, indiferent dacă ai fost sincer sau nu. Toate dățile când n-ai reușit să spui „Te iubesc“, deși s-ar fi convenit s-o faci, sau când ai vrut, dar n-ai fost în stare. Cum ai face față dosarului – dosarului cronologic al – tuturor minciunilor, ipocriziilor, cruzimilor deopotrivă evitabile și (aparent) inevitabile, uitucelilor grosiere, disimulărilor, promisiunilor încălcate, infidelităților cu vorba și cu fapta? Nu doar eșecurilor concrete, ci și celor imaginate și dorite. Amintiți-vă de celebrul interviu despre Pofta Trupească dat de președintele Jimmy Carter revistei *Playboy*, în care președintele a mărturisit curajos că „Am comis adulter cu inima de multe ori.“ Cei mai mulți dintre noi am făcut-o, deși am avut tendința să păstrăm printre amintirile noastre conștiente doar fanteziile mai seducătoare și mai puțin provocatoare de vinovății. Dar cum rămâne cu acele adultere ale inimii mai stânjenitoare, inadmisibile și destrăbălate, pe care am ales să le suprimăm?

A existat o a doua parte a celebrei recunoașteri a președintelui Carter care mi se pare și mai îndrăzneată. După ce și-a mărturisit păcatele din vis, acesta a continuat: „Ăsta e un lucru pe care Dumnezeu își dă seama că o să-l fac – și l-am făcut – și Dumnezeu mi-l iartă.“ Pentru un non-credincios, pare o declarație îngâmfată de-a binelea. Atotputernicul nu numai că o să-l ierte pe Jimmy Carter la Judecata de Apoi, dar în plus îl iartă și *în timp ce o face*, de fiecare dată când inima lui adulteră pulsează.